
Августъ 15

1871.

Книжка 22

ОБЯВЛЕНИЕ

Читалище е вече въ крайтъ на пръвѣтъ си годинѣ. Настоятелството ще обнародва въ единъ отъ идущитъ броеве годишнѣй билианцъ на приходитъ и на разноскаитъ му. За това умолява прѣдварително малкото оныя мѣста които сѣ останѣли назадъ въ испращаніето на спомоществованіята си да побързатъ да ги внесѣтъ за да не виждатъ имената си въ билианца, което ще е неприятно за честолюбіето на града имъ.

Още два броя и Читалище постѣпва въ вторѣтъ си годинѣ. Оныя прочее отъ спомоществователитъ които искатъ да получаватъ поврѣменното списаніе и за напрѣдъ, ся умоляватъ да испратятъ имената си колкото е възможно по-скоро за да не посрѣшнатъ окъсняваніе въ приѣманіето броеветъ на вгорѣтъ годинѣ.

Въ този случай, нѣй ще напомнимъ на читателитъ чи това поврѣменно списаніе ся основа отъ Цариградското Българско Читалище, сирѣчь отъ младитъ родолюбивы Цариградскы българи

съ цѣль да спомогне по възможности за народното ни просвѣщеніе.

Като глѣдаха періодическитѣ списанія, не на европейскитѣ народы, които сѣдѣтъ несравнено по-высоко отъ насъ, нѣ на народитѣ между които живѣимъ, на Гръцитѣ, на Ирменцитѣ, даже и на Турцитѣ, да ся умножаватъ отъ години на години и да намиратъ многобройни читатели и спомоществатели, като сравняваха осязателный напрѣдъкъ на тѣя народы съ мравунскитѣ стѣпки на нашій, който нѣмаше нито едно періодическо списаніе, като смѣтаха чи единъ българскы народъ отъ 6,000,000, който отъ 20 години вушь се напрѣдва, ще е достигналъ вече до единъ стѣпень на развитіе щото да има нуждѣ отъ прочитаніе и да е въ състояніе да поддържа едно поврѣменно списаніе, тѣзи родолюбиви цариградскы българи неможяха да траятъ такъвъ срамъ за народа си безъ да не испытатъ основаніето на едно подобно списаніе.

Распалени прочее отъ пламененъ патриотизмъ, въодушевени отъ единъ и истѣтъ мысль за напрѣдъка на отечеството, членовѣтъ на Цариградск. Бъл. Читалище ся рѣшиха да жертвовать доброволный си годишенъ доходъ за да основѣтъ періодическото Списаніе Читалище, и то съ толкова умѣреннѣ цѣнѣ щото да е достѣпно на по-голъмо число спомоществатели, да спечелятъ врѣху множеството което губятъ врѣху цѣнѣтъ и да распространѣтъ доста списаніето между народа. Они бѣха твърдѣ счастливи да видатъ чи народътъ посрѣшна списаніето съ истый въсторгъ съ който они почнаха: 1700 спомоществатели (цифра до тогава непозната въ анализѣ на Българ-

скытѣ поврѣменны списанія) отговориха на патриотическый имъ гласъ и доказаха чи и они разбиратъ ползхтѣ и нуждхтѣ на едно таково списаніе за народа ни; това число дозволи на списаніето да върви прѣзъ цѣлхтѣ години, твърдѣ безпрепятственно и твърдѣ рѣдовно, при всичкхтѣ умѣренхъ цѣнхъ. Въ най-образованхтѣ дрѣжави неможете намѣри 24 книжки за полвинѣ лирхъ. Цариградското Бъл. Читалище жертвова за това патриотическо дѣло само и само за да може чрѣзъ трайното учреждение и постъпенното усвършенствованіе на Читалище да распространява полезны познанія отъ всичкхтѣ клоозе на наукхтѣ и да съдѣйствува за умственното и нравственно развитіе на народа ни. Цѣльта му е висока и благородна. Тя удовлетворя до еднхъ стъпень еднхъ отъ най-голѣмытѣ нужды на Българскый народъ.

Нѣма съмнѣніе чи Настоятелството е слѣдвало внимателно вървежа на поврѣменното списаніе и е могло да изучи отъ свѣдѣніята си отъ вѣнцъ промѣненіята и уллученіята които има да ся направатъ въ списаніето. То познава длѣжносттахъ си и неговото най-голѣмо желаніе е да ѝ изпълнява удовлетворително; нѣ то върви по здравый и естественый пхтъ: не прѣдприима нѣща по-голѣмы отъ силхтѣ си, каквото правяхме до сега и не сполучвахме; то ся простира съразмѣрно съ срѣдствата си, и върви като всяко ново дѣло постъпенно кѣмъ усвършенствованіето си. Само, за да може да прави отъ години на години стѣпки нанапрѣдъ, нзискувать ся отъ вѣнкашнытѣ наши съотечественници двѣ нѣща 1° да испрататъ колкото е възможно по-го-

лѣмо число спомоществователн; това е едно условие безъ което всичко друго е невъзможно; и 2^о да взѣматъ въ списаніето участіе вънкашнитѣ наши учени и да ни испращатъ било оригинални съчиненія било добри прѣводи. Колкото пѣти ни ся испрати нѣкой членъ вразумително изложенъ и който да има интересъ за по-голъмжтъ чясть отъ читателитѣ ни ный ще му даваме мѣсто въ списаніето. Мимоходомъ забѣлъзвамы на нѣкои отъ нашитѣ учени които казувать да ся пратили статіи за обнародваніе, чи въ матеріала който ни ся е вручилъ ный ненамираме статіитѣ имъ и това дохожда или защото не сж пристигнали въ Цариградъ или защото сж ся изгубили като минуваха прѣзь много рѣдѣ. За да ся избегне това неудобство желателно бы было да ся надписвать статіитѣ направо до едно само лице, до Редактора.

Ный повтарямы. Настоятелството е въодушевлено да жертвова всичко що му е възможно за распространіето и осъврышенствованіето ꙗ това нужно за народа ни списаніе. Нъ ако всичкитѣ ни по вѣнъ учени, ученелюбивы, патріоты не сж въодушевени отъ същжтъ любовъ за народното ни развитіе, ако ся не трудатъ да распространатъ въ народа ни вкуса на четеніето, навыка да жертвува за наукжтъ и за душевнж хранж, ако не събержтъ многобройны спомоществователн и ако нѣматъ народнжтъ гордость да глѣдатъ чи българскый народъ върви напрѣдъ, ако не взѣмжтъ участіе въ едно списаніе което е съставено отъ народа за народа, они щжтъ имжтъ скръбьжтъ да видятъ чи въ 6,000,000 българскы народъ, комуто девизата е: ПРОСВѢЩЕНІЕ,

не сж ся намѣрили 2,000 души да дадъть по полвинь лръж за единственното имъ періодическо списаніе! За това ся надѣвимъ чи цѣната като остава сжщята и за вторътъ годинъ нашитѣ единородци ще ся покажатъ на высочинътъ на патриотизма когото изыскватъ отъ тѣхъ народнота имъ гордость и българкый напръдѣкъ. Всѣкы Българинъ трѣба да знае чи съ полвинь лръж, освѣнъ чи купува за себе 24 книжки, доставлява на 2000 души по толкова, на 20.000 души книжъ за четеніе и на цѣлій си народъ умственнъ хранъ. Ный ся уповаваме за събиранието на спомоществователитѣ на инициатива на читалищата, на женскытѣ дружества и на всичкытѣ любители на народното ни просвѣщеніе.

Лазаръ Іовчевъ.

ИСТОРИЯ

НА

Француско Прускътъ войнъ.

Битвата на Садовъ (1866) въ която Прусія побѣди Австрія и стаи господаркъ на всичкытъ Германскы военнъ силъ, раздраз и силно честолюбieto на Французскый народъ. Легитимисти, орлеанисти, републиканци, съ едиж рѣчь всичкытъ противни партіи на Имперійнътъ напѣлнхъ Франція съ отчаянны выкове чи съ неспособностътъ си Наполеонъ оставилъ Прусія да съедини подъ себе си 40,000,000 Германци въ едно цѣло, съ което уменьилъ много Франція като военнъ силъ. Войската видъ съ не по-малко незадоволствіе блясъка на прускытъ игленнъ пушкы. Негодованието быде всеобщо. Види ся да е въ природжтъ на челоука да не може да ся мысли силенъ и счастливъ ако не е въ състояніе да докажи на съсѣда си на дѣло чи е по-силенъ отъ него, и съсѣдътъ му да не вѣрва чи е станалъ доста силенъ ако не докажи на

противника си че го подминува въ силѣ. Самъ Наполеонъ III. изигранъ въ нежъ войнѣ отъ по-лукаеъ отъ себе си, не приготвенъ да подаде внезапно помощь на Австріѣ или да обяви войнѣ на Прусіѣ и да увичтожи слѣдствіята на Садовѣ, за да неостави французскій народъ безъ никакво удовлетвореніе поиска да купи отъ Холандіѣ Люксембургското Герцогство и да го присъедини на Франціѣ; нъ Бисмаркъ, който вчера бѣше спечелилъ толкова господарства, като ся не боѣше вече отъ Наполеона, за да даде на Германцитѣ да почюствовать плода на съединеніето и на силѣтъ, откъ за сега това присъединеніе на Наполеона III и го принуди да оттъгли срамно надыря постѣпкѣтъ си. Отъ тогава пріятелскитѣ сношенія между двѣтъ държави станахъ еще по-мѣкны.

Французскій народъ, наученъ отъ два вѣка насамъ да ся съгльдва не безъ никакво основаніе като пръвый народъ въ Европѣ, упоенъ отъ прѣминалѣтъ си военнѣ славѣ, неможеше да има самоотверженіе да гльда да ся възвыши другъ единъ съсъденъ нему народъ съ елиж само бытѣж и да почне отъ утрѣшний день на побѣдѣтъ си да го раздражява, да го изывкѣ на бой, да го докача въ народнѣтъ му гордость, неможеше да притърпи това безъ да не грьстоса единъ пѣтъ с блѣтъ си съ младый си гордъ съперникъ. Една война съ Прусіѣ бѣше прочее неизбѣжна; деньтъ само въ който щеше да избухне бѣше не познатъ. Застарелый вече и боливъ Наполеонъ III, надвиванъ въ вѣйкашижѣтъ си политикѣ отъ Бисмарка, гонимъ въ дръжявѣтъ си отъ яростытъ на толкова противны партіи за които Садова бѣше едно силно орудіе противъ него, невидѣше друго срѣдство за спасеніе на династіѣтъ си освѣнъ въ единъ сячастливижъ войнѣ противъ Прусіѣ, съ коѣто или да спрѣ Германското единство или да увеличи нѣкакъ франціѣж.

Отъ своѣж странѣ, Прусія, слѣдъ войнѣтъ противъ Данемаркіѣж (1863) въ коѣто завлада двѣ провинціи, слѣдъ войнѣтъ противъ Австріѣж (1866) въ коѣто завлада толкова господарства, като распологаше отъ 1,200,000 солдаты и познаваше способностытъ на генералытъ си, ся боѣше не да изывка Франціѣж на войнѣ, нъ да ѣ неостави врѣмя да ся приготви достаточно, да не прѣобразува

войскътъ си, и за това не оставяше случай да ѝ на раздразни и извика по-скоро на неизбежното онова исполинско единоборство. Въ прѣдвиждане на това нѣщо тя ся бѣше приготвила и ся прѣготовляваше непрѣстанно; изучила бѣше непріятеля си въ всяко отношеніе и му познаваше всичкыѣ качества и недостаткы, и не жалеше нищо за да приготви и усигори отъ далечъ побѣдѣтъ. Нѣкои Французскы генерали като Трошю и Шангаріе вмѣсто да отворятъ съ списаніята си очитъ на французското самооболщеніе и небрѣжностъ врѣху лошѣтъ организаціѣ на французскѣтъ войскѣ, не просвѣтиха освѣнь внимателный и бодъръ прусіянецъ. Брошюрата на Принцъ Фридрикъ-Карла подъ наименованіе: *Искусството да побѣждаваме Французитѣ*. показва че той бѣше твърдѣ добръ изучилъ французскѣтъ арміѣ. Освѣнь това, Прусія бѣше организовала едно безчисленно множество военны спіоны които изучихѣ Франціѣ и въ най-малкыѣ ѣ потробиности, вдигнаха карты, планове и приготвихѣ всичко за едно военни нападеніе. При това, Бисмаркъ не прѣставаше да респалява въ имято на единството и на патріотизма всичкыѣ Германци въ общѣтъ имъ умразж противъ Франціѣ като самото прѣпятствіе на Германското господствуваніе и величіе.

Напротивъ, Наполеонъ, който знаеше чи една счастлива война противъ Прусіѣ му е неизбежна, ся прѣготовляваше много злѣ. Като поиска съ единъ законъ да сътвори движимѣ гвардіѣ която да увѣличи числото на войскътъ му съ 450,000 солдати, всичкыѣ противны партіи ся развикаха противъ този законъ и ся съгласиха да проповѣдатель едногласно прѣдъ простѣтъ гласоподавателнѣ масѣ чи не трѣба повече войскѣ и чи Наполеонъ искалъ да ги направи солдати за да ги по-лесно господствува, така щото законътъ не може да ся тури въ дѣйствиіе. Прѣготовленіето му ся ограничи въ еднаѣтъ пушкѣ шаспо и въ еднаѣ матрайозѣ, съ които казувахѣ чи ще правятъ чудеса. Ако осждамъ партіитѣ за гдѣто ся повинухѣ въ съпротивленіето си повече на умразжѣтъ си противъ Имперіѣтъ нежели на любовѣтъ си къмъ отечеството съ което спомогнахѣ за злосчастіето му, азъ неоправдавамъ съ това Наполеона за гдѣто непріготви

и рода си за единъ серіозниъ войнѣ, което бѣше длѣжността му. Когато обяви войнѣтъ той небыше въ нищо почти приготвенъ: кои му сѣ съжзницигѣ или кои може да има за съжзници, какъвъ общо планъ може да излѣзи отъ тѣва положеніе, колко му сѣ войскыгѣ; время ли е сега да ся обяви войнѣ, какъ трѣбва да ѣж почни, всичко това ся вижда да не было никакъ обмыслено нищо отъ генералыгѣ му ниго отъ министрыгѣ му. Той незналъ даже да ли Южна Германія ще бѣде съ или противъ него. Прусія напротивъ знаеше не само общето расположе-ніе на Европейскыгѣ дръжавы, нѣ и вътрѣшното състоя-ніе на Францігѣ много по-добрѣ отъ много Французи, и наскорошныи плебицитѣ ѣ показа чи Франція нѣма повиче отъ 300,000 солдаты и чи нѣма въ войскыгѣ ни покорность на дисциплинѣ.

И така, съединена въ едно цѣло, подбудена отъ пламенѣ патриотизмѣ, водима отъ единѣ Държавенѣ мѣжъ искусѣ и дързновенѣ, притяжяющѣ единѣ многочисленнѣ армігѣ, силно организованѣ, чудесно покорнѣ, здраво изученѣ въ военныгѣ работы, въ положеніе да влѣзи всеѣкъ день въ бой, Германія бѣше готова да прѣдпріеме единѣ исполнителскѣ войнѣ.

Франція, юнашка и надменна, нѣ станала безгрѣшна и много самоувѣрена отъ прѣшэдшитѣ си военны подвигы, злѣ управляема, съ единѣ войскѣ неовановнѣ, прѣдводима отъ единѣ началникѣ, комуго умственныгѣ способности бѣха вече значително ослабнали, неможеше да ся надѣе да излѣзе побѣдително изъ борбѣтъ си съ единѣ неприятель на когото войскыгѣ бѣха силно организованы, чудесно покорны, по-многочисленны и прѣдводимы отъ генералы цѣлы съ талантѣ и съ енергігѣ.

II.

Прѣдлѣзъ на войнѣтъ.

Нѣколко дни прѣди да ся появи кандидатството на принцѣ де Хохенцолерна за Испанскыи прѣстолѣ, Оливіе, първыи министрѣ на Наполеона III, казваше въ камарѣтъ чи сношеніята на Правителството съ другыгѣ дръжавы сѣ твърдѣ добры и чи плибицитѣтъ далѣ новѣ силѣ и трайность на Наполеоновнѣтъ династігѣ. Нащо прочее ся

не виждаше опасно на хоризонта. Малко пѣщо послѣ Европа вземаше съвѣсъмъ другъ физиономіѣ: отъ голѣмѣ тишинѣ ти падаше въ голѣмѣ борѣ. Кой бѣше причината на това внезапно промѣненіе? една неразмыслена постѣпка отъ страна на единъ генералъ, трѣсишь отъ единъ годинѣ на самъ единъ царь и предлагающъ самъ отъ себе си Испанскій прѣстолъ на единъ Прускій князь, който безъ да чика рѣшеніето на Испанскыѣ прѣдставители и безъ да опыта Европеекскѣ дипломатіѣ, нито да опази обикновенныѣ въ такыва случаи приличія, щѣма.

Щомъ ся научава това пѣшо, Французското Правительство ся р злюжѣва и министрѣтъ на вънкашныѣ дѣла извѣстява на камарѣтъ чи Правительството пѣма да остави Прусіѣ да тури рѣкъ на Испанскій прѣстолъ и така да разв ли настоящето р вновѣсіе на силыѣ въ Европѣ и да тури въ опасность интересыѣ и честиѣ на Франціѣ, отъ които думы цѣла Европа разбра чи войната ще избухне. Испанскій министръ на вънкашныѣ дѣла ся оплагва на Французскій посланикъ че Наполеонъ оборвалъ всикыѣ до сега кандид тетва за въ ползѣ на принцъ Алфонса и не позволява на Испаніѣ да слѣдѣ Прусскаѣ политикѣ. Въ Берлинѣ Бисмаркъ, ако и да знае всичо, казва чи пѣма хаберь отъ тѣѣ работѣ, чи Прусското Правительство ся не мѣсѣ въ Испанскыѣ работѣ, защото мѣсли чи Испанія е свободна да избере за царь когото исла. Въ това врѣмя парижкыѣ и берлинскыѣ вѣстници распалѣтъ духоветъ и ги приготавливаѣтъ за войнатѣ. За да не стани причина на единъ ужасѣн войнѣ, принцъ де Холендолернъ ако и да отбѣгѣ кандидатството си отъ Испанскій прѣстолъ, Французското Правительство изискува отъ Прускій царь да даде честно слово чи запарѣдъ пѣма да позволява пакъ на принца да прѣйма Испанскій прѣстолъ. Царьтъ отказѣва да даде думѣ и дава заповѣдъ пай послѣ да извѣстыѣтъ на Французскій посланикъ чи го не прѣйма на одіеніѣ. Това е една докачия за Франціѣ и войната е обявена.

III.

Обявѣне на войнатѣ.

Въ прокламациятъ ся Наполеонъ III казѣше чи

войната ще бѣде дълга и трудна, чи Франція има нужда отъ помощь-тъ на всичкитѣ си чяда и отъ това ся познаваше чи нераздѣляше напълно мечтаніята на марешалытъ и на министрытъ си, безъ да ся бой обаче да почне войнитѣ съ такъвж съмнителность. Единъ официринъ отъ неговый главенъ штабъ оби родва плана му въ членоветѣ които публикува подъ заглавие: «Причиныъ които докараха капитулациѣжтѣ на Седанъ.» Този официринъ казва чи Императорътъ смѣталъ да съедини при Метцъ еднж арміѣж отъ 150,000 души и при Стразбургъ, другж отъ 100,000 души, да слѣе двѣтъ тѣзи арміи въ еднж отъ 250,000 души съ коѣто да прѣмине Рейна при Максо, остающъ на дѣсно крѣпость-тъ Растадъ, и на лѣво крѣпость-тъ Жермерсенъ. Като ся намѣри тѣй отъ другитѣ странаж на Рейна той принуждаваше Държавытъ на Южнж Германіѣж да сѣдѣтъ неутралны и отиваше послѣ срѣщу Прусый. Догдъ да достигне до тамъ, 50,000 души събраны въ лагеръ на Шялонъ, подъ прѣдводителството на Марешалъ Капробера трѣгваха къмъ Метцъ за да защищавать слѣдыгъ на арміѣжтѣ и да пазять Сѣверовъсточнѣжтѣ границѣ. Въ сѣщото врѣмя Француската флота щѣла да ся намѣри въ Балтійското море и гдѣго щѣла да задържи еднж чясть отъ Прусскытъ силы съ заплашванія да нападни крайморскытъ градове.

Тоя планъ бы сполучилъ само ако да е былъ положенъ въ дѣйствіе прѣди непріятельтъ да бѣше готовъ. Наполеонъ мислилъ чи е можялъ да сполучи тоя резултатъ посрѣдствомъ желѣзнытъ пѣтища. Това мечтаніе му быде гибѣлно. Еще отъ пръвый чясъ той видѣ чи организацията на войскѣжтѣ му бѣше толкова недостаточна што, при всичкытъ бързи пѣтища, тя ся не вдаваше за внезапно съсрѣдоточаваніе на еднж голѣмж арміѣж съ всичкытъ ѣ пужды и потрѣбы, особенно когато една добра администраця не е нарядила това изъ далеко.

Вмѣсто да имать, както въ Пруссіѣж, военны тѣла всегда организованы, събраны въ провинціѣжтѣ гдѣто имъ е готовъ всякый матеріалъ и другытъ прибавленія, войскытъ съставлявающы Френскытъ тѣла сѣ распрьснжты изъ цѣлж Франціѣж, а матеріалътъ и прибавленіята имъ ся намяратъ кой знае на кдѣ изъ Държавѣжтѣ. Така, кога ще

ся образува едно тѣло на границѣтъ на Франціѣ, артилеріята му дохожда обыкновенно отъ противоположитѣ границѣ колята и другыгѣ потребности отъ столицѣтъ. Колкото за редицитѣ, тѣ трѣсатъ тѣлата си отъ най-отдалеченыгѣ крайща на Франціѣ. Така щото желѣзныгѣ пътища не стигатъ за принасяніето на толкова чловѣци, коніе и вещество въ толкова кръстосаны страны; безпорядокѣтъ и збъркотіята ся въвождъ тѣ въ всичкигѣ гардіи въ които неможи да ся распознае кой отъ гдѣ иди и на кдѣ отива. Съ такъвѣ организаціѣ разумѣе ся колко ужасняване и побъркване може да стане въ врѣмя на войнѣ. Дежанъ, министрътъ на войнѣтъ трѣси двѣ седмицы на гдѣ е 19-ый regimentъ на инфантеріѣтъ койго я нахождагѣ въ Корсикѣ. Случая ше ся единъ редицитъ отъ Алзасъ да отиди да намѣри regimenta си въ Алгириѣ или въ Марсилѣ съ когото да ся върни послѣ пкъ въ Алзасъ. На което мѣсто и да пристигне войската нищо не намира готово. Денешитѣ въ които генералитѣ пытатъ министра въ Парижъ гдѣ имъ е войскѣтъ, хранѣтъ или каскѣтъ показватъ най добръ тѣжъ злосчастнѣ збъркотіѣ.

Като пристигналъ въ Metzъ Императоръ Наполеонъ видѣлъ чи плановегѣ му исчезнахѣ. Събраната му арміѣ имала на Metzъ само 100,000 души вмѣсто 150,000 и на Страсбургъ само 40,000 души вмѣсто 100,000, и тѣлого на Капробера еще не съществувало. Regimentитѣ ся съставляваха отъ 1200 до 1500 души вмѣсто да сѣ по 3000 души. Regimentитѣ по 1700 души бѣха много рѣдки. Артилеріята и кавлеріята не бѣхѣ еще готовы. Ни едно тѣло нѣмаше всичкигѣ си допълненія за да влѣзе въ бой. На зацовѣдѣ-тѣ му да му испрататъ по-скоро отсъствующитѣ regimentи министерството едвамъ ся повинова отъ страхъ да не бы к то испразни Парижъ и Лионъ да скокнатъ республиканци, социалисти и комунисти които чыкатъ такъвѣ случай, за да въстанатѣли въ Алзасъ извади отъ тамъ войскѣтъ. Пруситѣ имахѣ прочее гириѣ аргалитѣ, всичкото врѣмя да вдигнатъ и свалятъ 400,000 Германци на границитѣ и намѣратъ Наполеона чи ся не е еще приготвилъ за бой.

IV.

Почваието на сраженіята.

Когато ся почнахъ сраженіята, французитѣ имахъ главнигѣ си сили въ равнинѣтъ на Мозель, съ укрепеній воененъ станъ на Метцъ за срѣдоточіе на тѣхнѣгѣ дѣйствія, и единъ частъ отъ войскѣтъ си въ прѣвѣ линіѣтъ распростираше не само а всичкѣтъ длѣжинѣтъ на границѣтъ на отсамниѣтъ странѣтъ на Саррѣ на Лотеръ, и на Рейна.

Тая прѣва линія, на 160 километра ширина, (30—40 часа) съставляваше като единъ тригълникъ комуто връхѣтъ ся и мираше прѣдъ Висембургъ и двѣгѣ страны ся простираха: едната къмъ Стразбургъ, другата къмъ Тіонвилъ.

Германцитѣ бѣхъ натрупали тѣхнѣгѣ 400,000 души така: 1-та имъ армія подъ Стайнмеца, въ Вожитѣ, и задъ Соррѣ; 2-та имъ армія подъ командуваніето на Принца Фридрика Карла, въ равнинѣтъ на Мозель; 3-та имъ армія подъ прѣдводителството на Прусскій принцъ, задъ Лотеръ и около Растадъ. Тая три арміи много по съсрѣдочни отъ французскитѣ тѣла, распрѣснати по едно много голѣмо четвъргито пространство, имахъ за себе си прѣимувството на подвижностѣтъ и слѣдователно на нападеніето.

Такова бѣше положеніето на двѣты воюющы войски когато, на 2 Августа, едно отдѣленіе отъ тѣлото на Фроасара, което съдружаваше Наполеонъ III и 14 годишній му сынъ, на прѣви едно нападателно разгльданіе къмъ Саррѣ и отблѣснѣ прѣвѣтъ линіи на Стейнмецевѣтъ арміѣ. Това прѣво сраженіе на Стейнмецевѣтъ войски съ Фроасаровѣгѣ е единичкый счастливъ воененъ актъ на Наполеоновѣтъ арміѣ.

V.

ПРИВЗЪМАНИЕТО НА ВИСЕМБУРГЪ.

На 4 Августа, Германцитѣ си блистателно отмъщавать за битвѣтъ на Сребрюкъ въ кождо прѣвѣтъ имъ линіи ся отблѣснѣ хъ къмъ срѣдѣтъ на военното тѣло. Отдѣленіето Абел-Дуе, отъ Макмахоновото тѣло, ся намираще при Висембургъ на връха на тригълника когото съставляваше прѣвата французска линія. Това от-

дѣленіе (около 10.000 души) уединено, твърдѣ отчаявано, много отдалечено отъ подпомощь си за да може да му ся дойде по помощь, изоставено на собственыи си силы, нападнато отъ весьма многочисленнѣ силѣ, загърлено отъ всеиѣ стражѣ отъ цѣлѣиѣ почти арміи (около 120.000 души) на Прусскій принцъ, ся объждава и съвършено растроjava съ загубѣ: 1 тоувъ, 1000 пѣшници и по-гольмиѣиѣ чѣсти на материала си.

Генералтъ му, въ отчаяніе, и нежелающъ да приживѣе на безчестіето да глѣда отдѣленіето си распрьснато, ако и да бѣше невъзможно да улови побѣдѣиѣ, обиколенъ отъ нѣколко юнаци, виуща ся верѣдѣ безчисленныиѣ непріятелѣ и намира славнѣ смърть на бойното поле.

Въ лошето положеніе въ което ся намираше тогъ ва Наполеоновата войска, рѣшилия по дълги пространства, срѣщу непріятелскѣиѣ много по сърѣдоточнѣ и много по многочисленнѣиѣ войскѣ, пораженіето на Висембургъ трѣбаше неизбѣжно да довлече още по-ужасны.

VI.

Битвата на Вергъ.

Француската войска ако и да ся не намѣраше ни доста сърѣдоточена, ни прилично расположена за да може да удържи серіознѣ битвѣ, въ петърненіето си да свичели часъ напредъ едно блистателно отмѣщеніе, императорътъ наляга на началника на войскыиѣ които ся намѣраха на прѣвѣиѣ линіи и го принуждава да даде по-скоро битвѣ.

На 6 Августа, тѣлото на Макмахона (около 35,000 души), уединено и сърѣдоточено къмъ Вергъ е принудено да ся удари съ арміиѣиѣ на Прусскій принцъ която ся въскачваше на 140,000 души. Като познаваше, види ся, голъмото число на непріятеля си и като не събѣше да го пацни, Макмахонъ сърѣдоточила войскѣиѣ си около Вергъ въ единѣ срѣдинѣиѣ прѣсеченѣ съ единѣ малкѣ рѣкѣиѣ и забиколенѣ отъ горы които му не позволяватъ да вижда какво ставъ около него.

Въ такова едно неизгодно положеніе за защитителнѣ битвѣ, маршалтъ располага войскыиѣ си още по вълоштъ рядѣ: 1-то му отдѣленіе з нимава едно лице много прострашно; 3-то му отдѣленіе, сломено на двѣ линіи, ся на-

мѣста отъ дѣсно на прѣвото и на срѣдъ рѣкѣтъ и 4-то му отдѣленіе образува причюпенѣ линіѣ на дѣсно на третого. 2-то му отдѣленіе остава за резервѣ и ся полага въ срѣдѣтъ задъ прѣвѣтъ линіѣ. Отдѣленіето на 7-то тѣло и двѣ бригады конница защищаватъ дѣсницѣтъ на тѣѣ линіѣ.

Това расположение на причюпенѣ линіѣ на коѣто прѣдняя часть е раздѣлена отъ голѣмѣтъ часть на войскѣтъ чрѣзъ рѣкѣтъ е слабата страна на расположеніето на битвѣтъ.

Около 10 часѣтъ сутрѣнта, арміята на Прусскій принцъ забыкала отъ тригѣ страны Макмахоновѣтъ войскѣ. 2-то баварско тѣло и 5-то Прусско тѣло ся прѣдставяватъ срѣщу 1-го отдѣленіе; Виртемберцитѣ и 1-то баварско тѣло ся испѣлчаватъ срѣщу 3-то французско отдѣленіе, и 11-то прусско тѣло привгасва и то да взѣме участіе въ битвѣтъ.

На 12 часѣтъ сутрѣнта, битвата почнува срѣщу 1-то французско отдѣленіе; на 2 часѣтъ бойгѣ е серіозенъ; за де изтѣгле двѣцѣтъ си Маришалгѣтъ удря на напрѣдъ, съ прѣвого си отдѣленіе и отбѣгсва прѣвѣтъ прускы линіѣ. Тоя усѣхъ е краткъ: тогава като 2-то баварско тѣло и 5-то прусско тѣло захващатъ страшно да гърмѣтъ противъ прѣвогѣ отдѣленіе на Марешяла, Виртемберцитѣ 1-то баварско тѣло и 11-то прусско тѣло влизатъ въ сѣждото врѣмя и отъ вси страни въ нападаелъ бой. Французигѣ, обиколени отъ тригѣ страны, като нѣмагѣ да противоположатъ освѣнь еѣнигѣ огѣтъ койгѣ колкото ся отдалечява толковѣ по ся распрѣсва (срѣдобѣженъ) и едингѣ огѣтъ койгѣ колкото ги доближавѣ толко по счастенъ става (седопрѣмителенъ). притѣряватъ огромны загубы. Стиснѣти въ едингѣ огненѣтъ обрачѣ (серклѣ) койгѣ повече и повече по-тѣсенъ ставѣ, тѣ напрасно трѣсятъ да го пробіятъ; да почнатъ нападаеленъ бой быше вече късно: смазани отъ голѣмотѣ число на непріятеля, колкото пѣти испѣлчатъ да отидатъ на напрѣдъ тѣ сѣ отбѣснѣти въ безпорядокѣ. Съ-всѣмъ това французигѣ дръжатъ мѣжкы, защищаватъ ся юнашкы; но злосчастіе, упоритото имъ съпротивленіе. безъ да имъ принесе нѣкаквѣ ползѣ, понеже друга войска не пристигваше на помощъ, имъ причинава новы загубы. Е-

дна страшна батерія расположена по обыколяющитѣ гы высочины разклатва съ гърмежа си и земѣтѣ и небото съ пейныгѣ гюлета, коршюми, обюзи плющатѣ и подскачатѣ като градъ по всичкото положеніе на французитѣ което е вече нетърпимо.

Чясьтъ бѣше 10. Маршалътѣ като глѣдаше чи де Файи му не дождаше на помощ и че по-дълго съпротивленіе го побъркваше еще повече рѣши да ся оттегли прѣзъ голѣмѣтѣ горѣ на Рейшофенъ. Въ тѣѣ минутѣ той помолва отдѣленіега Бонменъ конница да ся пожертвува за да усигури отстъплението на войскѣтѣ му. Догдѣ всадницѣгѣ нападахѣ удряхѣ непріятеля и падахѣ ероически подѣ ударыгѣ му остаткыгѣ на Мак-Махонвѣтѣ войскѣ ся отгѣглихѣ отъ битвѣтѣ. Въ тѣѣ битвѣ французитѣ оставихѣ въ рѣцѣты на Германцитѣ голѣмо количество оружія и дрѣхы стотина коніе, каскѣтѣ съ 360,000 франгы, 6 митрайози, 30 тона, около 8000 илѣнници и два орли.

Трѣба да приознаемѣ че главный Шгабѣ на императора бѣше турѣгѣ Мак-Махона въ много лоше положеніе и че този послѣдний какго и да бѣше направилъ не можеше ся избави безѣ еднѣ несполукѣ, само пораженіега можеше да бѣде по-малко. Най-напрѣдѣ той знаеше че ся нахождаше далечъ отъ другыгѣ французскы войскы връху помощѣтѣ на които почти нетрѣбаше да ся надѣе и второ че числото на непріятелскѣтѣ войскѣ бѣше много по-голѣмо отъ числото неговѣтѣ. Той можеше да избире едно положеніе по-малко лоше, да ся не скрива верѣдѣ горѣтѣ и да не располага войскѣтѣ си отъ двѣтъ страны на рѣкѣтѣ, така щого отъ околныгѣ высочины на горѣтѣ да бѣдѣтъ сигурны германцитѣ чи ще хвърлятѣ право връху масѣтѣ на французскѣтѣ войскѣ.

VII

Сраженіе на Спешеренъ.

На 6 Авгоста, въ сѣщій день когато Макмахонъ изгубва еднѣ битвѣ, Генералъ Стейнмець съ 80,000 души разбиваше 30-тѣхъ хыляди души на Фросаровото тѣло. Това доино пораженіе има за слѣдствіе да деморализира арміѣтѣ, да доведе несгласіето между начялницѣгѣ, да причини паданіето на Министерството Оливіе, да

обезкредити правителството и да причини падението на Наполеоновъжж Имперіжж.

Слѣдъ паружжжж побѣдъ на 2 Августа Фроасаръ, съ 2-то тѣло и съ едно отдѣленіе отъ тѣлото на Базена всичко около 30,000 души бѣше захваналъ едно високо мѣсто на дѣсангжж высочинжж на долиняжж на Саррж, сръщу Саребрюжж, отъ двѣгъ страни на пътя св. Авотъ, дѣсаната му страна къмъ Спшшернъ, лѣвата къмъ Спирингъ, резервыгъ назадъ отъ сръдоточіето му къмъ Форбакъ.

1-та Пруска армія, подъ началството на Стейнмеца, ся намираще сръщу Фроасарового тѣло. Едно отдѣленіе конница и 3-то, 7-то и 8-то тѣла, по-близкитъ до Саребрюжж почнахжж войнжжж на 6 августа.

Около пладня пруската кавалерія преминува прѣзъ Саребрюжж, който тогава не бѣше знаятъ отъ Французитъ, и отива да ся по тая на лѣвый бръгъ на Саррж. Авангардата ся излага на огъня на французскыгъ батеріи поставены по връховетъ на Спшшеренъ. 14-то отдѣленіе което слѣдваше конницжжж отъ близу, пристигнува таматъ на връмя за да отблжжне французскыгъ войски слѣзли отъ высочинжжж да бѣжжтъ види ся отдѣлно прускжжжж конницжж.

Това прѣво сраженіе въ което французскыгъ батеріи хвърлятъ буаятъ огънь отъ высочинитъ на Спшшеренъ, привлича къмъ битвжжжж и другыгъ прускы войски които ся намирахжж задъ Саррж. Тогъва като артилеріягъ на 7-то пруско отдѣленіе ся бори съ французскжжж артилеріжж, артилеріята на 3-то и на 8-то прускы тѣла привласва тичишкомъ на боя и една часть отъ пѣхотинжжж войскжж пристига съ желъзний пѣть.

Генералъ Фроасаръ който до тогава имаше говыче войскжж отъ неприятели, вмѣсто да направи едно енично и пление, да ктурни 7-то пруско тѣло, увеличено по лѣвый бръгъ на Саррж, продължава да развлича битвжжжж, да хвърля отъ далечъ на неприятеля и дава съ тоя начинъ връмя на прускыгъ многобройны масы да достигнжжтъ на линіжж. Истина е чигористыгъ высочини на Спшшаренъ и на Спирингъ които господствувахжж равнинжжж на Саррж ся виждахжж да даватъ на французитъ едно неудобимо по оженіе. Нъ Генералыгъ като чигли не познаваше чигодно мѣсто колкото и да е добро, става лоше

щомъ ся ограничишь само да го защищавашь и да чыкашь да дойде неприятельтъ да тя забыколи отъ всъду, безъ да възмишъ инициатива на нападаніето.

Главното нѣщо за всѣкы генералъ е да знае кога трѣба да ся остави да ся забыколи и кога не трѣба да ся остави. Наполеонъ I като ся остави на Остерлицъ да ся забыколи стратегически, съхраняваше отъ своѣхъ страннѣхъ прѣимуществото на подвижностѣхъ, и, по причинѣ на съсредоточеното си положеніе, инициативата на нападаніето му принадлежеше, което му дозволи да дѣйствува съ силны масы противъ много пространното лице на съюзнытъ силы.

Ако ся остави нѣкой да ся забыколи тактично, сирѣчь ако чыка неприятеля на мѣстото си, да дойде на единъ крошумъ растояніе, както направихъ Бенедекъ на Садовж, Мак-Махонъ на Бергъ, Фроасаръ на Спшаречъ и Наполеонъ III на Седанъ, дѣйствието на срѣдосрѣмителный огънь има върху дѣйствието на срѣдобѣжный много съкрушителнѣхъ силѣхъ и е много обезкуражително и много убійствено за заобиколенѣхъ войскѣхъ.

Прусіянцитѣ прочее като видѣха чы Фроасаръ сѣди боязливо на высочинѣхъ на Спшаренъ, рѣшавать ся да го измѣстать изъ гнѣздото му. Положеніето му не бѣше лесноприступно отирѣдъ, за това петь батайона проникватъ прѣзъ гергѣхъ на Сирленгъ и го приближавать отъ лѣвѣхъ страннѣхъ; нѣ щомъ ся опитвать да пробѣжѣхъ пѣхъ и да захванать върховетѣ, той ги испотрѣва и струпулява пакъ въ долинтѣхъ, чысѣтъ бѣше тогъ ва осемъ. Войскытъ на 3-то и на 8-то тѣла прускы пристигнахъ на сраженіето. Генералъ Гебенъ, който командуваше въ отсъствието на Стейнмеца, заповѣда общо нападеніе по всичкото лице на Французитѣ и настроява главнытъ си силы тамъ гдѣто трѣбаше, сирѣчь къмъ дѣснѣхъ страннѣхъ.

40-ый regimentъ на пѣхотнѣхъ войскѣхъ върви найнапрѣдъ подкрѣпенъ отъ дѣсно и отъ лѣво отъ войскытъ на 14-то и 5-то отдѣленія и слѣдуемъ отъ близу отъ силны резервы. Тая маса, прѣдшествуема отъ единъ облакъ стрѣлци прѣминува расталацитѣ, като отблжнѣхъ неприятелскытъ стрѣлци, които срѣща отъ прѣдѣ си; нѣ щомъ излѣзва изъ горѣхъ за да достигне на высочинѣхъ на Спш-

шеренъ, тя срѣща едно много упорито съпротивленіе: французитѣ, като събиратъ всичкыгь солдати които ся намиратъ въ тѣзи точки, праватъ отчаянно усиліе за да взѣматъ пакъ назадъ изгубеното мѣсто. Пруската инфантерія държи здраво, нейныгь стрѣлци задънени въ расгалацитѣ въздържатъ непріятелскыгь стрѣлци, и отъ двѣтъ страны ся біятъ съ свирѣнность. Въ растояніе на нѣколко врѣмя, битвата е нерѣшительна; и двѣтъ страны сж една срѣщу другъ и нито едната нито другата ни напредва ни отстъпва. Въ най-големыгь яростъ на борбѣтъ едно нападателно впушаніе отъ страна на Французигь излѣзва изъ селото Долгангъ, влива ся къмъ дѣсно на прусіянцитѣ, принуждава ги да отстъпятъ и задъ и да ся върнатъ пакъ въ гористыгь мѣста. Това прѣимущество е за малко врѣмя: инфантеріята на 15-то пруско отдѣленіе и артилеріята на 5-то отдѣленіе избухнуватъ тугакси на връхъ горѣтъ, влизатъ внезапно въ бой, спиратъ прѣвомъ непріятеля въ нападеніе му, въ вървежа му напредъ, и го нападатъ послѣ въ положеніето му заедно съ всичкытъ си силы и войскы. Французитѣ ся защищаватъ мъжественно, нъ сж въ невозможность да въздържатъ многочисленното нападеніе което ги смазва, и енергичното нападеніе на Пруситѣ ги принуждава да изоставатъ това положеніе което бѣхж мыслили неуборимо. Това имъ падырне движеніе рѣшава сждбѣгь на битвѣтъ. Фроасаръ е принуденъ да изостави тѣзи челоуѣшкж сахланж и да ся сжгне бързомъ къмъ Форбакъ и къмъ Св. Аволдъ.

Прислѣдуемъ до крайность, Фроасаръ едвамъ направя отстъпленіето си и то съ много трудъ и въ голѣмъ безпорядокъ: пжтъгь прѣвъ когото е миналъ прѣдставляваше най-скръбноото зрѣлище; всжду изоставени оружія, коля, дрѣхы, вещи.

Битвата трая цѣлъ день. Понеже свирепостъта на защищаваніето быде равна на енергыѣтъ на нападеніето загубыгь и отъ двѣтъ страны бѣхж огромны тж само едно отдѣленіе пруско бѣше загубило не помалко отъ 2500 души мрътвы и ранены, Французитѣ освѣнь голѣмо число мрътви и ранены бѣхж оставили повече отъ 2000 плѣнници въ рѣцѣгь и Германцигь. (Слѣдва)

Д. Іовчевъ.

Мръвото и животто на земята.

Нашата земя е напълнена съ твърдѣ разнообрази творенія. Нѣ колкото разнообразни и да сѣ прѣдмѣтытъ, сичкы тѣ сѣ направены туку-рѣчи отъ 60 вида матеріалъ, отъ 60 различни вещества. Тѣзи вещества са наричатъ прости вещества, прости тѣла, елементи, защото не сѣ станѣли отъ нѣколко други вида вещество, нѣ само отъ единъ видъ. Простытъ тѣла не могатъ да са раздѣлятъ на други прости тѣла, сѣко просто тѣло има свои отдѣлы свойства и силы които не може да изгуби, додѣто то сѣществува отдѣлно.

Когато нѣколко прости тѣла са съединятъ помежду си, тѣй правятъ сложно тѣло. Сложнытъ тѣла сѣ бескрайно разнообразни, защото простытъ тѣла са съединяватъ помежду си различно, по много начина. Съ едно просто тѣло могатъ да са съединяватъ много други тѣла не само въ еднакъ мѣрж, нѣ и въ различни мѣрки, тѣй щото въ едно сложно тѣло да има повече отъ първото просто тѣло, а въ друго по-малко. Три елемента могатъ са съедини по между си по нѣколко начина. Ако сѣкы отъ тѣхъ влѣзе въ равенъ обемъ, сложното тѣло ще получи известны свойства; ако влѣзатъ въ равно тегло, сложното тѣло ще бѣде съ други свойства. Ако ли и обемытъ и теглата сѣ различни, сложното ще получи съвсѣмъ други свойства. Нѣ не е само това причината на голѣмото разнообразіе въ сложнытъ тѣла: тука има и друга причина. Размѣстяніето на частицытъ има голѣмо вліяніе надъ образуваніето на сложнытъ тѣла отъ простытъ. Дрьвесината, кръхмалата и захаря сѣстои отъ сѣщытъ елементи и въ сѣщя мѣркж: отъ 6 части углеродъ, 5 части кислородъ и 5 части водородъ. Нѣ колка е разликата между тѣзи три сложны тѣла! Тажъ голѣма разлика дохожда отъ различното нареждане на элементытъ. Ако прѣдставимъ тритѣ елемента съ първытъ три буквы, нѣй ще прѣдставимъ казаното съ слѣдующытъ три фигуры:

а а а а а а	б б б б б б	б б б б б
б б б б б	а а а а а а	в в в в в
в в в в в	в в в в в	а а а а а а

Когато простытъ тѣла са съединяжтъ наедно и съставяжтъ сложнo тѣло, тѣхнытъ прѣдишны свойства са смѣсватъ, загубватъ са и сложното тѣло получава новы свойства, които не сж имали елементытъ. Когато за пр. са съединяжтъ двѣ просты тѣла кислородъ и водородъ, които сж въздухообразны, отъ тѣхното съединение ще излѣзе тѣло съ таквызи качества, които не е имало въ элементытъ, ще излѣзе вода.

Ако напротивъ раздѣлимъ сложното тѣло на просты тѣла, неговытъ свойства ще са загубяжтъ. Намѣсто сложното тѣло, ще са явяжтъ пакъ прѣдишнытъ элементы съ тѣхнытъ свойства: намѣсто водата ще получимъ водородъ и кислородъ съ прѣдишнытъ имъ свойства.

Сичкытъ тѣла на земжтъ сж туку-рѣчи сложны тѣла. Простытъ тѣла твърдѣ рѣдко са срѣщатъ въ природжтъ несъединены съ други элементы.

Щомъ са раздѣли едно тѣло на своитѣ элементы, элементытъ тозъ часъ са съединяватъ на новы тѣла и така непрѣстанно са появяватъ новы тѣла съ новы свойства. По този начинъ земята са измѣнява непрѣстанно и отгорѣ на лицето, и отдолу подъ коржтъ. Новытъ тѣла и новытъ свойства придаватъ на земжтъ новъ изгледъ.

Въ най-отколѣшнытъ врѣмена сложнытъ тѣла были малко и сѣстояли отъ по-малко элементы; отъ това тѣхната трайность е голема. Тый са срящатъ и доднесъ и сж: въздуха, водата, камьнитѣ, прѣстыта и рудыгѣ. Защото тѣзи тѣла имать органы и не живяжтъ, за това ги наричатъ: мрътвы, неодушевленны и неорганически тѣла; а сичкытъ наедно именувать неограническо царство.

Подырь хиляды години, когато неорганическытъ тѣла са разрушавали и давали мѣсто на новы съединенія, тогава раздѣленытъ элементы поченжли да са съединяватъ по-много наедно и да производатъ многосложны тѣла. Нъ колкото по-многочисленны и по-многосложны ставали тѣлата, толкози повече са سماлявала тѣхната трайность. Тый траяжтъ твърдѣ малко и са разлагатъ скоро. За да са продължава тѣхното трайніе нѣколко врѣме, потребно е да са подновяватъ постоянно, сир. да са храняжтъ. Безъ хранж тѣхното трайніе ще бжде твърдѣ късо. Не давай хранж

на едно растеніе или на едно животно, то скоро ще умре и ще се раздѣли на своитѣ елементи. Нѣ и храната помага само до нѣкое врѣме. Тя може да храни и да подновява тѣлата само до едно опредѣлено врѣме. Като доде това врѣме тѣлото умира и се стопява, сир. раздѣля се на елементитѣ, които съставяватъ нови тѣла. Растеніята и животнитѣ скоро се разрушаватъ; нѣ тѣхнитѣ елементи не се губятъ. Тѣй се следияватъ изново и правятъ нови растенія и нови животни. Елементитѣ на растеніята и животнитѣ паторяватъ земіжтж и чрѣзъ това производятъ нови тѣла, които отъ своіж странж ще хранятъ и подновяватъ други растенія и животни.

Млотрайнитѣ сложни тѣла иматъ голѣмж разликж отъ мртвитѣ тѣла. Послѣднитѣ въ сичкжтж си массж сж еднакви, сир. иматъ въ сичкжтж си массж еднакво строеніе; а първитѣ иматъ различни части съ особенно строеніе. Сѣкый късъ отъ к мѣка е камъкъ ц нѣма разликж въ строеніето си отъ голѣмый камъкъ. Нѣ листа не прилича на другитѣ части на дрѣвото, на коржтж, или на цвѣтоветѣ. Сжщо тѣй коститѣ, мѣсата, космытѣ, жилитѣ и пр. и пр. не си приличатъ по направжтж и по свойства. Ржката не прилича на крака или на главжтж. Строеніето на ухото различава отъ строеніето на окоето и на зѣба. Сѣка часть въ тѣзи тѣла има своіж отдѣлнж службж, а сичкитѣ заедно спомагатъ за живѣяніето на цѣлото тѣло. Частитѣ се казватъ органи, а тѣлата — органически, живы. Тѣй сж: растеніята, животнитѣ и челоуѣцитѣ.

Колкото по-много органи има едно тѣло и колкото по-съвършено е тѣхното строеніе, толкози по-горѣ стои това тѣло между другитѣ органически тѣла. Колкото по-малко и по-прости сж органитѣ, толкози организма бива по-далечъ.

Веществото на организмѣтѣ става отъ элементитѣ и си има особеннж формж, каквото първоначалната форма на сичкитѣ платове, каквото и да имъ е веществото, е нижката. Тая форма у сичкитѣ органи е еднаква и може да се види само съ микроскопъ. Тая първоначална форма сж дребны мехурчета съ тъмно зрѣнце въ тѣхъ. Ако погледнешъ прѣзъ микроскопа на единъ късъ мѣсо, на една

костъ или на късъ отъ растително вещество, ты ще са зачудишь, като видишь, че сичкы тѣзи вещества сж истъканы отъ такъизи мѣхурчета, че мѣхурчетата правягтъ влъкна, а влъкната съставягтъ тканигъ на организми.

Мѣхурчетата са размножаватъ отъ самосебе си, когато са намиратъ въ благоприятны обстоятелства и иматъ пужныгъ матеріалы: вода, солъ, бѣлткъ, лой, топлина и въздухъ. Сичкыгъ тѣзи условия са намиратъ въ яйцата и семената; за това отъ тѣхъ са зараждатъ новы организмы. Въ готовыгъ организмы мѣхурчетата са размножаватъ съ помощьж на кръвьж.

Растеніята зематъ вещество за мѣхурчетата си отъ неорганическото царство — отъ водьжж, въздуха и земьжж; а животныгъ и человекъ го зема отъ органическыгъ вещества. Отъ това излазя че растеніята бля прѣди животныгъ, а животныгъ прѣди человекъ.

Мѣхурчетата на организмыгъ ся разрушаватъ постоянно. Съко движение и съка работа разрушаватъ едикъ часть отъ нашитъ ткани и ги ослабьаватъ. Мыслиенето производи същото. За да съществуватъ и да си запазватъ сильжж, или да са подкрѣпьжж; когато сж ослабижли, тканитъ трѣба да получьжгъ другы мѣхурчета, намѣсто изгубеныгъ. Това възнагражденіе са достига, като са храни тѣлото съ същыгъ вещества, отъ конго сж построены тканитъ му.

Постоянното разрушеніе и обновленіе на органическыгъ части са нарича обмѣнъ на веществото. Додѣто обмѣна съществува, тѣлото живѣе. Слѣдователно обмѣнъ на веществото и животъ сж същото нѣщо.

Нъ щомъ са прѣкъсне обмѣна на веществото, органическото тѣло умира. Тогава организма са обрьща на трулъ, почева да гнѣе и элементыгъ му са раздѣлятъ, за да са съединьжтъ въ новы органически тѣла. Ако и да ни са вижда, че съко тѣло са загубва подырь смъртьта му, нъ това е само едно струваніе. Тѣлото отистиньж са загубва, нъ неговыгъ элементы не са загубватъ, а продължаватъ да съществуватъ подъ другы формы, въ другы тѣла.

Здравіето не е нищо друго, освѣнъ такъози съ-

стояние на тѣлото, когато обмѣна на веществото става правилно, болестъ са нарича неправилен обмѣнъ.

Обмѣна на веществото става отъ единъ силъ която е свойственна на самото вещество и която са нарича животна сила или душа. Душата не е нѣщо отдѣлено отъ организма: тя е слѣдствие на нѣговото устройство. Душата не дохожда въ тѣлото отвънъ и пакъ излиза отъ него въ едно опредѣлено време; тя е оная сила, която то са намира въ веществото и която спомага да са размножаватъ мѣхурчетата. Тая сила са намира и въ растеніята и въ животныгѣ. Душата са появява въ тѣхъ, щомъ са появи и образува първото мѣхурче, и са намира въ тѣхъ до смъртъ-тъ имъ. Но тагъ причина не само хората, нъ и животныгѣ и растеніята можтъ да бждатъ здрави, болни, и да умиратъ. Сичкыгѣ можтъ да живѣятъ при сѣщыгѣ условія: храна, вода, въздухъ, топлина и свѣтлина. (1)

Организмыгѣ прѣдставляватъ различни степени отъ съвършенство. Отъ тѣхъ странгъ тѣхъ съставляватъ единъ веригъ, на кождо долията петелка състои отъ най простото растеніе, а горнигѣта отъ челоувѣка. Между тѣзи двѣ петелки тѣ растенія и животны.

Различныгѣ животны са издигатъ на горѣ постепенно. Между червея и челоувѣка има голѣма разлика; нъ тая разлика са излъчва съ хиляды други животны, които са отдалечаватъ отъ червея и са приближаватъ къмъ чело-

---

(1) Позитивныгѣ науки които прииматъ за истинно само оноа което попада подъ чувствата, които не виждатъ нищо друго задъ матеріягѣ и искатъ да изтъкуватъ всичко чрѣзъ матеріягѣ, не можтъ лесно убѣди челоувѣка чи нѣма никакво разлике между неговыгѣ душигѣ и душигѣ на другыгѣ животны. Това е прогнание на религиозныгѣ убѣжденія на народигѣ. Истина е че вѣрата и науката различаватъ, е това чи е ната приима нѣща които слабый ни разумъ не разбира, а другата приима само оноа което разума проумѣва. Обаче има науки които ся занимаватъ само съ тѣзи высокы проблемъ и които не прииматъ чи челоувѣчката душа има сѣщото происхождение което и душата на другыгѣ животны. Ный оставиха обнародваніето на това мнѣние за да научимъ читателитѣ да слушныгѣ мысли противны на тѣхныгѣ, защото науката не е фанатикъ, и защото ще има случаи да обнародвамы и едно философско доказаніе на безсмъртіето на душигѣ.

вѣка. Человѣкообразныѣ маймуны сѣ непосредственното сѣжападо прѣдѣ человекѣтъ. Негрытъ им тѣ голѣмо сходство съ маймунытъ; а европееца има сходство съ негрытъ. Сичко е подчинено на закона на съвършенство. Каквото человекѣ са е усъвършенствоваль до сега и дѣшныѣ европейцы не приличагѣ на негрытъ и на своитѣ праотцы; тѣй сѣщо ще са усъвършенствова и за напредѣ и ще става по съвършенѣ и по устройството на своето тѣло и по способнитѣ си.

Нервна система

Животнытъ са отличавагѣ отъ растеніята по това, че могатѣ да са движатѣ произвольно и да усѣщатѣ. За движението и за усѣщаніето животнытъ иматѣ особенны органы. Органытъ за движение са казватѣ мышцы (мѣса), а органытъ за усѣщаніе — нервы. Сичкытъ нервы наедно са казватѣ нервна система; а сичкытъ мышцы — мышечна система.

Двѣтъ системы са наипратѣ и у животнытъ, и у хората; нѣ на различна степенъ откъмъ съвършенство. Дори у человекытъ ны и са измѣнявагѣ споредѣ възрастытъ, половеѣ и племената. У по-горнитѣ племена не само строеніето, нѣ и количеството и дѣйствието на нервныѣ системѣ сѣ по-горни.

Щомъ забълѣжимѣ у животното нѣщо, като усѣщаніе, като воля, или произвольно движение, нѣщо като паметъ и разумніе; ный трѣба да знаеме че въ тѣлото на това животно има органы за тѣзи дѣйствія, има нервы да усѣща и мышцы да са движи.

Колкото по-просты сѣ органытъ, толкози по-малко усѣща животното и толкова по-слабо са движи. У долнитѣ животны, у които нервната система не е замѣтна нѣма усѣщаніе и движение.

Колкото сѣ по-съвършенны органытъ, толкози повече усѣща животното и толкова повече са движи по волѣтъ си. У таквызи животны и въшныѣ органы бывагѣ по-съвършенны.

Дѣйствіята на живыѣ, нѣ простѣ, нервныѣ системѣ сѣстоѣгѣ въ просты движенія и усѣщанія. Нѣ колкото

по-съвършена става първата система, толкози по-съвършени ставатъ и дѣйствиата имъ. Усещеніята стагатъ многочисленны и разнообразны и малко по малко са обръщатъ на мисль и волж.

Умъ и волж има и у животныгъ. пѣ по-малко; защото първата имъ система е по несъвършена. У челоука тѣзи двѣгъ свойства сж съвършени, защото му е съвършена и първата система. И тѣй духовната дѣятелность у челоука зависи отъ устройството на неговото тѣло. Упражненіето и възпитаніето само укрѣпж тѣж дѣятелность; пѣ не ѣж поражда. Безъ упражненіе нашето тѣло не може да прѣтърпѣва силны и дългы движенія; сжщо тѣй и нервыгъ не можжтъ да изпълняватъ службжтъ си съвършено безъ упражненіе.

Нервната система има и другж службж: тя съединяна отдѣлныгъ части на тѣлото и прѣви отъ сичкыгъ единж организмъ съ едно общо усещаніе. Отъ тѣж странж нервыгъ приличатъ на телеграфическыгъ нижки, които свръзватъ нѣколко мѣста.

Сичкыгъ дѣствія на нервнжтъ системж въ живото тѣло са наричатъ животны дѣствія и сж: усещаніе, движеніе, службата на различныгъ чувства и мисльта.

Колкото разнообразны и дѣ сж дѣйствиата на нервыгъ, тѣхното вещество състои такожде отъ мѣхурчета. Въ нѣкои части на тѣлото тѣзи мѣхурчета сж съединены на дългы нижки; а въ другы чѣсти тѣй бывать патручаны на купове. Дѣто има много нервны нижки, тамъ нервното вещество са види бѣло; а дѣто нервныгъ мѣхурчета са стручаны на купъ, тамъ веществото са види сиво. Въ главжтъ има голѣмъ купъ отъ бѣло и сиво първо вещество; това е мѣзъга; отъ главжтъ излазя това вещество и са простира, като дебело вжже, по сичкый грѣбнакъ; това е грабначный мозъгъ. Тѣзи двѣ части отъ нервнжтъ системж са наричатъ централны чѣсты, защото отъ тѣхъ излазятъ нижки и са расклоняватъ по сичкыгъ части на тѣлото. Тѣзи нижки са расклоняватъ къмъ поврхнинжтъ на тѣлото и тамъ са изгубватъ.

Веществото на нервыгъ състои отъ лой, бѣлтѣкъ и фосфоръ. Каквото въ другыгъ ткани, тѣй и въ нервыгъ става постоянно разрушеніе и обновеніе на веществото.

Обновението може да стави само тогава, когато първите са хранят редовно и си почиватъ. Тогава кръвта ще имъ донося пужнитъ веществъ и загубеното ще са наваквса. Ако не са хранятъ редовно, или са упражняватъ чръзмърно, първите могатъ са разстрои и дѣйствиата имъ побърка.

Здравитъ първи не дѣйствовать по своитъ волѣхъ или отъ само себе си; тый съкога работятъ по таквыи побужденія, които идятъ отвънъ тѣлото или отвътрѣ. Тѣзи подбужденія са наричатъ раздраженія, а способността на първите да са раздражаватъ — раздражителность, или чувствителность.

Външнитъ побужденія дохождатъ отъ свѣтлинѣтъ, отъ звука, отъ натисканіе, боданіе или рѣзаніе, отъ дърпаніе, отъ топлинѣ, студъ, отъ различнитъ вкусове на вещества-та и ми. др. А вътрѣшнитъ подбужденія дохождатъ отъ различнитъ усѣщанія на нашето здравіе и отъ волѣтъ. Болнитъ усѣща болзненно беспокойство, защото първитъ му сж раздражены.

Дългого работаніе разрушава първите и не имъ дава време да възсѣлнѣтъ и губеното. За това ный трѣба да са грыжемъ за правилното почиваніе и за хрананіето на първитъ тѣанъ.

Первната система не бы показала своитъ дѣятелность, ако не быше съединена съ органитъ. Тѣзи органи са намиратъ на поврхнинѣтъ на тѣлото и биватъ или съкратителны, или чувствителны. Съкратителны органы сж мышцитъ, чръзъ които ставатъ различнитъ движенія на тѣлото, чувствителны сж органитъ на чувствата.

Съкой нервъ има два края: единый приема раздраженіята и ги распространява; другий производи различны дѣйствиа въ органитъ, съ които е соединенъ. Когато раздраженіята дохождатъ отвънъ и са прѣнасятъ навътрѣ, тогава нерва са нарича чувствителенъ, защото донося раздраженіето до главното чувствилище — до мозъга. А когато нервъ носи раздраженіето навънъ, той са нарича двигателенъ, защото са окончава въ двигателнитъ органы и производи движеніе.

Въ центр лнитъ части на нервнитъ системѣ, дѣто са срѣщатъ сичкитъ нервы, много имѣти единъ нервъ прѣда-

ва своето раздраженіе на други нервъ. Когато раздраженіето иде отвънъ навътръ и са прѣдава на други нервъ, който го прѣкарва навънъ, тогава ставатъ различни безсѣзнателны движенія. Тѣй наур. ако ны гадлячатъ по крака, когато спимъ, раздраженіето ще достигне до централнытъ части и тамъ ще са прѣдаде на двигателнытъ нервы, безъ най-малкъ памѣсж на волѣжтж и на съзнаніето ни. Ный ще си дръпнемъ крака, безъ да усѣщаме какво правимъ. Таквызи движенія ный правимъ твърдѣ много.

Споредъ различнытъ си дѣйствія нервната система са рѣдѣля на двѣ главны части, и на двѣ отдѣленія. Едното управлява сичкытъ съзнателны и произволны движенія; другото управлява непроизволнытъ и безсѣзнателнытъ дѣйствія, каквото джханіето, сърдцебіеніето смиланіето, отдѣленіето на мокротытъ, свиваніе и распущаніето на чрвата и на жилытъ и др. Центрѣ на първото отдѣленіе е главный мозгъкъ; а центрѣ на второго — грѣбначный мозгъкъ. Първото отдѣленіе са нарича животна нервна система; а второто — растителна нервна система. Двѣтъ отдѣленія иматъ голъмо вліяніе едно на друго; защото сж приплетены.

Чувствителнытъ нервы на животныжтж системж допаятъ ощущеніята отъ органытъ на чувствата до мозгъга. прѣрѣбства тѣзи ощущенія на мысли и може да производи чрѣзъ двигателнытъ нервы различни движенія. Въ грѣбначный мозгъкъ са възбуждатъ само непроизволны дѣйствія, дѣйствія за растеніето и питаніето на организма.

Таквази е основата на духовныжтж дѣятельность; тя е материална и слѣдствие на нервныжтж системж. Че тая дѣятельность зависи отъ нервныжтж системж, ный можемъ да са увѣримъ, когато разгледаме духовныжтж дѣятельность на различнытъ классове животны и сравнимъ тѣхныжтж нервны системж.

У най долнытъ животны нѣма нервна система; отъ това нѣма и произволны движенія и ощущенія.

Червеитъ иматъ по-голѣмж чувствительность и по-свободны движенія; защото нервната имъ система е по-горня.

У рацытъ нервната система са отличава по това, че къдѣ главжтж тый иматъ единъ възелъ по-голѣмж отъ вж-

зела на червентѣ. Рацитѣ владѣтъ по-свършени движенія и ощущения.

У паяцитѣ този възелъ е по-голямъ; нъ сѣкму е известно, че паяка е по-хитъръ отъ рака.

У рыбытъ и у земноводнытъ главный мозъкъ не е отдѣленъ отъ грѣбначный. Той е продълженіе на грѣбначный, нъ значително задебеленъ. Отъ него излизаятъ шижки за чувствата на зрѣніето, на слуха, на обоняніето.

У птицитѣ главный мозъкъ вече са отдѣлява отъ грѣбначный и прави значителнъ купчинж. И чувствата, и усѣщаніята на птицитѣ сж по-горны отъ чувствата на прѣдидущытъ животны.

Нервната система у млѣкоупитяющитѣ е много по-свършена. Главный мозъкъ порастнува твърдѣ много и духовнытъ способности ствять по-многочисленны и по-свършени. Колкото са издигаме къмъ челоувѣка, толкозъ повече расте мозъга, толкозъ по-гольма става прѣдняята му часть и толкозъ дълбоки ставаятъ бръчкытъ му. У челоувѣка прѣдний мозъкъ е най-гольмъ и бръчкытъ му най-дълбоки.

Кората на главный мозъкъ състои отъ сиво перво вещество, което става толкози по-много, колкото по-дълбоки сж бръчкытъ. У животнытъ и у тѣпоумнытъ хора бръчкытъ сж по-малки; по-малка е сивата кора. Отъ тука са заключава, че отъ сивытъ корж зависи духовната дѣятелность.

Мозъга на тѣпоумный може да тегли колкото и на умный; нъ въ състава на двѣта мозъга има голъма разлика. У способный челоувѣкъ сивата кора е голъма, а у неспособный тая кора е малка. И въ срѣднѣтъ на мозъга има сиво вещество, нъ отъ него не зависятъ способноститѣ. Прѣгледано е, че колкото по-много е централното сиво вещество, а сивата кора по-малка; толкози по-слабы биваятъ способноститѣ. Централното сиво вещество е 5 на % отъ сичкый мозъкъ; у маймуната е 8 %; у кучето 11 %; у котката и коня 13 %; у овцата 15 %. Челоувѣкъ надминава сичкытъ животны по-способности; защото ги надминава и по-устройството на мозъга и на цѣлнѣтъ нервнѣ системѣ. Прѣдний мозъкъ у челоувѣка по-

крыва малкый задній мозъгъ и бръчкытъ му сж твърдѣ дълбоки.

Основагы на живота и разума.

Человѣкъ е сжщество живо и разумно. Нъ за да бжде живъ и разуменъ, потрібны му сж органы за живота и разума. Огъ състояніето на тѣзи органы зависи състояніето на живота и на разума.

Органы на живота сж онѣзи, които спомогать на обмена на веществото, сир. които помагать на храняніето и на растеніето. Таквызи органи сж: желудька, червата, бѣлый дробъ, сърдцето, жилытъ, кората, черный дробъ и бьбрецытъ. Огъ тѣхъ едни (желудька, червата) служать за смиланіе на хранѣтъ; други — за обыкаліе на кръвьтъ (сърдцето, жилытъ); трети — за очищеніе на кръвьтъ (бѣлый дробъ, кожата, черный дробъ, бьбрецытъ).

Органы на разума сж: главный мозъгъ съ сичкытъ му нервы, органытъ на чувствата и органытъ за произволно движеніе.

Сичкытъ органы иматъ нуждѣ отъ хранѣ; безъ хранѣ тый не служать. Нъ и храняніето не помага, когато нѣмать редовнѣ почивкѣ и не имъ са подновява органическото вещество. Обновеніето става съ помощьтъ на кръвьтъ.

Като получи нужнытъ вещества отъ хранѣтъ, кръвьта ги разнеся по тѣлото и го храни. Тя оставя въ органытъ потрібнытъ вещества, а прибира отъ тамъ нехабеннытъ органически части и ги исхвърля повнѣ или прѣзь бѣлый дробъ (чрѣзь дѣханіето), или прѣзь черный дробъ, прѣзь кожытъ и прѣзь бьбрецытъ (чрѣзь различни отдѣленія).

И тѣй, тѣлото са храни и очищава съ помощьтъ на кръвьтъ; нъ това храняніе може да стане само тогава, когато кръвьта приема отвънъ чистѣ въздухъ, хранѣ и тече свободно по сичкытъ части на тѣлото.

Органытъ на живота и на разума не работѣтъ отъ само себе си и по своѣхъ волю; тый иматъ нуждѣ отъ външны побужденія. За сичкытъ органы сж потрібны условия за животъ — вода, храна и пр. за органытъ на разума сж потрібны впечатленія. Впечатленіята дохаждатъ

или отъ външнѣи мѣръ или отъ сѣстоианіето на тѣлото и достигать до мозъка.

Че никой не може да живѣе безъ вода, въздухъ и хранѣ, за това сѣбѣи знае: нѣ мнозина еше не знають, че и разума не може да рѣсте и да окръпане безъ разумнѣи хр нѣ — безъ прочитаніе, приглежданія, разговоры и безъ добры примѣры.

Отъ начина на храняніето твърдѣ много зависяжтъ дѣйствиата на органыгѣ. Отъ необыкновенното пытаніе излазятъ необыкновенны дѣствія и р строения. Когато на разумнѣи органы дѣствовагѣ силны и прѣдвѣрѣмненны впечатлѣнія, или когато дѣствовагѣ малко впечатлѣнія; тогава въ тѣзи органи произлазгѣ разстройства и человекѣ подпада въ умственны поврежденія. Защото хората твърдѣ малко помнѣжтъ тѣзи правила, за това твърдѣ малцина отъ тѣхъ имѣтъ здрабъ смыслѣ.

Външнѣи впечатлѣнія ся прѣнасятъ въ мозъга по нервнѣи, какъво материалната храна са прѣнася въ кръвѣтѣ чрѣзъ нарочны органы. Като достигжтъ въ мозъга, впечатлѣніяга са прѣработватъ и са обрѣщатъ на мысль и идеи по единѣ начинѣ, който не е несвѣт нѣ добрѣ.

Колкото по добро е сѣстоианіето на мозъчнѣи мѣхурчета, толкози по-добрѣ става прѣработванѣето; а за доброто сѣстоианіе на мозъга помагать правилното питаніе, редовното почиваніе и правилното упражненіе.

Прѣработената тѣлесна и умственна храна служатъ за единѣ общѣ цѣль — да поддържжтъ здравіето и разумната дѣятелность. Тѣлесната храна храни тѣлата вопрѣкъ воляжтъ нѣ человекѣ; нѣи можемъ да задържѣмъ храняніето, като зпрѣмъ дѣханіето или кръвообращѣніето си; а умственната храна ползува мозъга, само когато нѣи искаме. Нѣи можемъ да оставимъ впечатлѣніяга безъ вниманіе и никакъ да не искаме тѣхното прѣработваніе. Когато тѣя храна са прѣработи тѣ прѣмново, по нашѣтѣ воляж въ двигателнѣи органы и производи въ тѣхъ различны дѣствія. Разговорнѣи органѣ и сичкытѣ ни мѣшцы. особено на рѣжжжѣ, дѣствовагѣ по такъизи вътрѣшны побужденія.

Колкото по добрѣ са е прѣработила разумната храна въ мозъга, толкози по разумна бѣва и дѣствието и дѣи-

ствіята на разумный чловкъ ще бждятъ нествършенны само тогавъ, когато органа на дѣйствието е повреденъ. И и-ствършенный мыслитель може да говори неправилно, ако има повреджъ въ органа на гласа.

Какво излзятъ отъ каз пото? Излизятъ, че нашето здравіе и нашій разумъ зависжтъ отъ и шжтж первиж системж и отъ редовното хранііе. упражненіе и успокоеніе на органытъ ни. Бываеме здравы и разумны, когато даваме на органытъ хрѣнж, когато оставяме тѣж хрѣнж да са прѣработва въ центра и когато улесняваме очистианіето на тѣлото отъ исхабенытъ частицы на органическото общество.

Т. Икономовъ.

Развалины на Прѣславъ.

Веч' дневната звѣзда на Западъ си гори
И тихъ вечеренъ вѣтеръ вѣе;
Ей луната с' яви. надъ гжститъ горы
Съ блѣднѣвж свѣтлинж ты грѣе,
Въ дълбокъ е стнъ Прѣславска всичка к' жина;
Тукъ самъ единъ рибаръ повывка си другаря
И легко огзивъ тихъ на гласъ му отговара
Въ тжзъ пощж тишинж.

Азъ тукъ връхъ тоя ржтъ. надъ Тичя възвишенъ,
При тѣя равнины цвѣтушы,
Замысленно стожъ, подъ тоя украсенъ
Небесенъ сводъ съ звѣзды блѣстящы,
И глѣдамъ прѣдъ очи останкы жалостны
Отъ дрепностъ Българскж: палатътъ прѣхъ и пепель,
Самъ-тамъ отжжъщны отъ мраморъ бистро-свѣтель
И жбесты стѣны! . .

О! тукъ намирамъ азъ за нашж старинж
Вспоминанія горчивы, —
Злощастенъ памятникъ за славж столнинж — . . .
Ахъ! тѣзъ полѣны млчялявы
И тоя пустый лѣсъ, сега тѣй упѣмалъ
Сж были зрители на старжтж ни славж
Въ тозъ древный Бѣлг. прѣстол. градъ Прѣслава
Кой съ славж е гърмѣлъ!

Съ мятежъ, мълвы и выкъ ечалъ е тоя лѣсъ,
 А днесъ какво ся въ него чова? —
 На възъщъ дивый вой, на мечкы страшный гласъ
 И грозно бухълъ въ пощъ бухува;
 А тамъ гдѣ нѣкогажъ ся глѣдали безброй
 Къща и домове великолѣпни, красни,
 Останжы сж днесъ развалины безгласны
 И мъчяливъ усой!

А въ оня тъмный долъ, гдѣ Борисъ-Михаилъ
 Приялъ пощъ Христовъ вѣрж
 Днесъ рѣчка си шюмти съ единъ шюмъ, сладкъкъ, милъ
 Като да иска да пакара
 Край нежъ кой мине да мѣтне тамъ очи:
 О! тука, да рече, е нѣкогажъ гърмѣло
 Огъ глъчкы, весель выкъ, а днесъ какъ унѣмало!
 Все мъртво! все мълчи! . . .

Ахъ! Какъ ся изгубилъ отъ земисто лице
 Тозъ градъ така прочюгъ и славенъ?! . . .
 О! врѣмя! само ты съ твой остъръ ножъ въ рѣцѣ
 Можъ да съсинешь такъвъ споменъ!
 И ты си, ты си то, що си мѣнило въ прахъ
 На славный тоя градъ и църквы, и платы:
 По-страшны отъ смъртъ-тж твоитѣ злы ирѣврати
 Сж намъ въ ужасъ и сграхъ.
 Жерва на 5 Юний 1871. *Харал. Ангеловъ.*

Гръцитѣ, всякога по-добри и по-дѣятелны отъ насъ, съставиха тыя дни едно тѣло подъ имя *Македонска дружина*, за да работи за погрѣчюваніето на Македонскытъ Българи. Не е ли врѣмя да направимъ и ный нѣщо за противодѣйствованіе на еленскый завоевателенъ духъ? Ако гръцитѣ ся публично организувать да на погълтнать не-можемъ ли и ный да ся организувамъ да ги отблъснимъ? Да ли не бы было добръ, както го събѣтваше нѣкой отъ Русе, ако всичкыгѣ читалища отбѣлахъ единъж третъж часть отъ доходыгѣ си и ги испращаха до Цариградското Бѣл, Читалище което да ги упо рѣ лява изключително за развѣгнето на потиснатитѣ отъ Гръцызма както е Македония? Ный прѣдлагамъ този въпросъ на размисленіята на всичкыгѣ Читалища включено въ тѣхъ и Цариградското. Това прѣдложение е много важно и потому ся о ако ся приеме не многополезный съвязъ между вѣкашныгѣ читалища съ Цариградското. Нека прочее всяко Читалище дръжъ вѣрху горный въпросъ едно засѣданіе.

А. Іовчевъ.